

IDENTIFICAREA AMPLASAMENTULUI CASELOR BĂLĂCENILOR DIN BUCUREȘTI, STR. FRANCEZĂ COLȚ CU STR. POȘTEI

Dan D. Ionescu

Keywords: density of urban buildings, Bălăceanu's Family properties & Residence, hypothetically Asan-Drugănescu House

Abstract

This contribution – connected with area's recent archaeological exploration revealing the density of urban buildings (mainly belonging to aristocrats and merchants), documented by many published acts – underlines the concentration of Bălăceanu's Family properties around Sf. Dumitru "De Jurământ" church, and points out, hypothetically, that Bălăceanu's Family Residence could be identified with Asan-Drugănescu House (ex No. 9 Franceză Street) – traditionally considered March 1847 Great Fire's starting point.

Cu prilejul realizării cercetării arheologice a străzii Franceze în anii 2007 și 2008, datorată reabilitării rețelelor edilitare din Centrul Istoric al Bucureștilor, au fost descoperite vestigiile succesive ale tramei stradale, rețelelor edilitare și parcelărilor anterioare anilor 1880-1890.

În cadrul sectorului arheologic alocat Institutului Național al Monumentelor Istorice, cercetarea s-a concentrat între altele, asupra vestigiilor din proximitatea bisericii Sf. Dumitru "De Jurământ" sau a Bălăcenilor, situată între străzile Franceză, Nicolae Tonitza, Sf. Dumitru și Poștei.

Investigațiile arheologice au evidențiat mai

multe locuințe urbane, de diferite dimensiuni, unele, foarte mari, fiind lesne de atribuit unor mari boieri ori mari negustori.

Sintetizând atât datele rezultate din cercetarea arheologică, cât și datele aflate în diferite colecții de documente și studii editate, reiese că de jur-împrejurul bisericii Sf. Dumitru "De Jurământ" s-au succedat mai mulți proprietari și mai multe case, prăvălii și hanuri. Aceste case au fost amplasate în vecinătatea bisericii, dispuse de la Est la Vest, inclusiv de-a lungul laturii sudice, unde este Str. Franceză, dar aici având un procent redus de ocupare a terenului.

Astfel, pornind de la Est de biserica actuală, aproape de absida altarului acesteia, pe locul actualei străzi Pictor Nicolae Tonitza, au fost următoarele case:

- Casele fraților Constantin¹ și Pană Conțescu (fiii lui Mihai din Conțești), care fac case ante 1699 Iulie 1 (ei le vând atunci marelui negustor Dumitru Nona)².

- Casele Iorga Popa - Gheorghe sin Mantii Damaschino (acte din 1699 Iunie 20³ și 1700 Martie 3 prin care acesta vinde casele rudei și vecinului său Dumitru Nona din Brașov⁴.

¹ Constantin Conțescu a fost donator la biserica Sf. Dumitru, cf. A. Sacerdoțeanu, *Pomelnicele a 60 de biserici din București (II)*, în *GB, 11-12, Nov.-Dec., 1965*, p. 1043, [XXIV. F. 142r – 146v] *Pomelnicul de la biserica de jurământ, hramul sfântului mucenic Dimitrie*, [8] *Pomelnicul dumnealui vornecului Costandin Conțescu* <25 nume>.

² Ioan C. Filitti, *Biserica Sf. Dumitru din București (Str. Carol)*, extras din *BOR, Mai-Iunie, 1932*, p. 6.

³ G. Potra, *Documente privitoare la istoria orașului București (1594-1821)*, Buc., 1961, doc. 128 / 1699 iunie 20, p. 217-218.

⁴ "[...] Gheorghe sin Mantii Damaschino dă jupânului Dumitru Nonii ot Brașov zapis că i-a vândut **un loc cu pivniță de piatră** aici în București, **care loc să trage de la moșă-mieu Iorga Popa** în

- Locul de casă al boierilor Brezoieni - învecinat cu al Conțeștilor, al lui Nona și al Episcopiei Buzăului -, este cunoscut din acte datate 1692 Februarie 13, 1693 Martie 1, 1699 Iunie 10 și 20, 1739 Mai 12⁵.

- Locul (și casele ?) lui Leca căpitan Mălureanul este amintit în 1692 Februarie 13, ca fiind învecinat cu locul de casă al fraților Manea logofătul și Neagu clucerul, fiii lui Neagoie vataful din Izvoară (Izvoru)⁶.

- Locul de casă al fraților Manea logofătul, Neagu clucerul și Radu vornicul din Izvoru - Avram pitarul și soția lui Bița - Ivașco logofătul Dâmboviceanul. Manea și Neagu din Izvoru cumpăraseră locul de casă de la Matei vistierul Ciorogârleanul⁷. Matei Ciorogârleanul avea două

mahalaua lui Sfeti Dimitrie, însă pe lângă casa Conțeștilor, care o au cumpărat dumnealui jupan Dumitru de la Conțești” și acest loc merge din Casa Conțeștilor până în bolovanii Cărstii Vistierul, și în lung până în gardul părintelui Episcop ot Buzău și până în bolovanii Radului Logofătul, fratele lui Șerban Vel Vistierul. Și am vândut dumnealui fiindu-ne și rudă și vecin, drept taleri 180. Și mi-au dat și un inel de aur cu diamant afară dintr-acești bani” Generalul P. V. Năsturel, *Biserica Stavropoleos din București după documentele din Arhivele Statului...*, MCIP, ACS, Buc., Tipografia Cărților Bisericești, 1906, p. 24-25

⁵ Năsturel, *op. cit.*, p. 29-30. Boierii Brezoieni aveau aici case la sfârșitul veacului XVII, moștenite de Ilinca Brezoianca în 1692 și Șerban postelnicul Brezoianu în 1739. Vărul Ilincăi, Pătrașcu șetrarul Brezoianu era totodată văr cu fiii lui Pătrașcu marele slugger Bălăceanu (Stoicescu, *op. cit.*, p. 111-112, 124). Probabil prin drepturile la protimisism conferite de aceste înrudiri s-ar explica transmiterea proprietăților din acest areal, mai ales că la 1782 Safta șetrăreasa Brezoianu poseda o parte din locul Caselor Asan-Drugănescu - v. infra.

⁶ Năsturel, *op. cit.*, p. 26-28. Toate aceste case erau “în dosul bisericii” Sf. Dumitru, adică la Est de absida altarului ei.

⁷ Năsturel, *op. cit.*, p. 26. Se găsea “lângă biserică unde iaste **hramul lui sfeti Dimitrie și alături pe lângă locul Mantei Damaskino și din Uliță până în locul jupăneasii Ilincăi Brezoiancăi, lungul cum merge și alătura cu locul Lecăi Mălureanul. Și seamnele precum va scrie zăpisul cel vechiu; care (loc) ne-au fost și noao de cumpărătoare de la Matei Vistierul Ciorogârleanul. Și ne-am tocmi drept bani gata, taleri 60**”. Acesta din urmă achiziționase locul de la Pană logofătul din Runcul (jud. Vâlcea), la o dată momentan necunoscută. Pană din Runcul dobândise locul astfel: «La 28 Decembrie 7174 = 1665 Radul Leon Voevod dă, lui Pană Logofătul ot Runcul ot sud Vâlcea, carte de volnicie, “de să aibă a oprirea și a ținerea un loc de casă în București, care a fost cumpărat de Pană Mavranghelo, de la jupăneasa Dospina jupăneasa lui Vasilie Stolnicul ot Câmpina și de la feciorii lui: Radul i Vasilie, cu pivniță de piatră și cu

locuri mai mari. Un loc fusese al lui **Isar (Isaar) neguțătorul cel bătrân (star)**, iar alt loc se întindea pe malul Dâmboviței, din sus de “**Podul Agăi lu Iane**”, așa cum se precizează într-un hrisov de întărire din 1693 Iulie 12, dat de către Constantin-Vodă Brâncoveanu marelui paharnic Cornea Brăiloiu⁸.

casa și cu locul cătu-i merge și cât au ținut și ei mai denainte vream preste tot, care iaste pe lângă locul lui Pătru Ceprăzarul. Pentrucă acest loc cumpăratul'au Pană Mavranghelo cu bani gata, ughi 30” ». Pană Mavranghelo cumpărase locul în 1661 Iunie 20, în tovărășie cu Iorga: “Radul, Vasilie i Preda dau zăpis lui Iorga și lui Pană Logofătul că **le-a vândut un loc de casă cu pivniță**, însă locul cât să va aleage pre seamne bătrâne, drept bani gata taleri 80”; fiind dator vărului său Pană logofătul, la moartea sa, Domnul hotărăște “**datu-i-a Domnia Mea lui Pană Logofăt acest loc cu pivnița cu casele etc**”. Iorga îi vinde lui Pană logofătul - definitiv - locul amintit “și fiind porunca Mării Sale, Ió Radul Leon Voevod, și neavând de unde plăti, **tocmitu-ne-am de i-am vândut un loc de casă din București drept taleri 250 cu grădină și cu pivniță de piatră și cu casă așezată pre pământ, și în lung cât merge îngrăditul și... din gardul lui... Vânătorul până în strășina casii lui Pătru Ceprăzarul precum au ținut vânzătorii noștri și am ținut și noi**” (ibidem, p. 25-26)

Câmpinenii stăpâneau locul dinainte de 1659 Martie 10, când este pomenit Vasilie stolnic, vecin cu locul de casă al Radei, fiica lui Antonie croitor, loc aflat: “lângă biserica Ghiormei între locu lui [al Donei neguțătorul Pepano] care au fost cumpărat de la Dumitru logofăt Boancă și între Pano doftorul Palamaru; și **în lung den uliță până în locul lui Vasilie stolnic**” (Potra, *Documente... (1594-1821)*, doc. 42 / 1659 martie 10, p. 120)

Manea și Neagu din Izvoru vând locul lor lui Avram pitarul fiul lui Badea pitarul din București, la 13 Februarie 1692. Avram pitarul și soția lui Bița stăpânesc casele între 13 Februarie 1692 și ante. 1 Martie 1693 (când Avram murise deja). La această dată văduva Bița vinde locul și casele, lui Ivașco logofătul, fiul lui Vasilie logofătul Dâmboviceanul:

Locul lui Dona Pepano era moștenit de la Pană (Pano) Pepano, care cumpărase mai multe locuri în jurul **Bisericii Grecilor (a lui Ghiorma Banul)**, întărite de Matei Basarab, în 1644 Ianuarie 4 (Potra, *ibidem*, doc. 22 / 1644 ianuarie 4, p. 101-103). O parte din locul acesta a fost moștenită de către Ilinca vistiieră, fiica lui Pană Pepano și soția lui Cârstea vistierul Popescu (din Popești, fiul lui Ghidul Popescu) (ibidem, doc. 122 / 1696 mai 8, p. 208-209, doc. 123 / 1696 mai 8, p. 210-211, doc. 124 / 1696 iunie 10, p. 211-213, doc. 125 / 1696 iunie 11, p. 213-215)

⁸ “Ca să-i fie lui **niște locuri de case aici în orașul domniei mele, în București, în prund priste Dâmboviță, alătura cu apa Dâmboviții, însă de la podul agăi lu Iane în sus, pre marginea Dâmboviții până în locul boiarului domniei mele, Matei Ciorogârleanul vel vistiier**” (Potra, *Documente... (1634-1800)*, doc. 62 / 1693 iulie 12, p. 104-106). Matei Ciorogârleanul era fiul lui Pătru Avanel din Ciorogârla și cumnatul paharnicului Cornea Brăiloiu Drăgoianu (apoi mare ban); Matei era căsătorit cu Păuna Brăiloiu. Cf. N. Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători...*, Buc., 1971, p. 121-122 / Cornea Brăiloiu (Drăgoianu), p. 149-150. / Matei

- Prăvăliile mănăstirilor Bradul, Codreni⁹, Plumbuita, Mihai-Vodă și altele, înșirate pe “*Ulița ce merge la Curtea Domnească*”, numită apoi “*Ulița către Hanul lui Șerban Vodă*”, iar azi Str. Smârdan. O altă uliță menționată, “*Ulița Brădeanului*” sau “*a Bradului*” – după numele prăvăliilor din hanul acestei mănăstiri -, ar putea să fi fost ori actuala Str. Stavropoleos, o altă uliță care debușă în actuala Str.

Ciorogârleanu; G. Lazăr, *Les marchands en Valachie, XVIIe-XVIIIe siècles*, Buc., 2006, p. 260, 411 / *Annexe VIII: l'arbre généalogique de la famille Ciorogârleanu*.

Isar neguțătorul cel bătrân – care pare a fi identic cu Isar Ghiorma neguțătorul și cămărașul – mai avea trei locuri lângă biserica Grecilor: un loc a fost cumpărat de la Isar, de către Pană (Paan) Pepano (I); al doilea a fost lăsat ca zestre, Asprei, fiica lui Isar, la rândul ei trecându-l asupra ginerelui ei, Panait neguțătorul Primichiriul (Glăbuceariul); iar al treilea a fost dăruit Mănăstirii Bradul din jud. Buzău de către fiul lui Isar. Pană Pepano (I), lasă locul său moștenire, celor doi copii, fiului său Pană (II) și fiicei sale Ilinca, soția lui Cârstea marele vistiernic Popescu (Potra, ibidem, doc. 122/1696 mai 8, p. 208-209, Cârstea stăpânea prăvăliile zestrare “*de sănt acum 28 de ani*”).

Despre Isar neguțătorul cel bătrân v. Potra, ibidem, doc. 66 / 1670 februarie 28, p. 147-148. Conform acestui document, pe același loc au fost întâi niște case ale lui Iane greul popa, care pare să fie identic cu Iane greul Papa.

Mănăstirea Bradu (Tisău) din jud. Buzău a fost închinată în 1638 Mai 2 și în 1688 la “*marea mănăstire [Molivoschepastos, hram Adormirea Maicii Domnului] de la Pogoneni [Pogoniana], de la Rumele*” din Epir – cf. Aurel V. Vasilescu, *Mănăstirea Bradu de pe Nișcov*, în *BOR*, 1-2, Ian. – Feb., 1937, p. 63, 66, 67 (n. 2), 68, 72 și 81 – în 1696 Noemvrie 27, “*Constantin Basarab Voevod întărește stăpânirea mănăstirii Bradu peste niște prăvălii din București, în mahalaua Grecilor, pe care le avea danie de la Isa (sau Isar) Neguțătorul*”. Preotul Gabriel Cocora - arată că închinarea s-a făcut la 2 Mai 1639 (*Mănăstirea de la Brad*, GB, 4, Iul. – Aug., 1988, p. 118). Oricum, prăvăliile Mănăstirii Bradului de pe “*Ulița către Curtea Veche*”, trebuie s-ar putea dateze din această perioadă, sau ulterior anilor 1638/1639.

⁹ Potra, *Documente... (1594-1821)*, doc. 234 / 1729 septembrie 29, p. 323. Mathei egumenul Mănăstirii Codreni, jud. Ilfov (ctitoria marilor negustori Pepano), face schimb cu Ioanichie Stavropoleos: el dă un loc “*înfundat între casele dumnealui Grigorie vel serdar și între casele logofătului Mihai*”, iar Ioanichie îi dă un țigan și o țigancă. Grigorie marele serdar este același cu Grigorie Greceanu, vecin cu Mănăstirea și Hanul Stavropoleos (în dregătorie la 16 Mai 1727, cf. Theodora Rădulescu, *Sfatul domnesc și alți mari dregători ai Țării Românești din secolul al XVIII-lea. Liste cronologice și cursus honorum*, D.G.A.S., Buc., 1972, p. III 452; Potra, ibidem, doc. 235 / 1729 noiembrie 18, p. 324 – Grigorie marele serdar face schimb de loc cu Ioanichie Stavropoleos: “*și pentru acest loc mi-au dat sfinția sa schimb un loc de lângă grădina mea ce să hotărăște cu locul lui Mihai logofăt, care loc l-au cumpărat și sfinția sa de la igumenul ot sfânta Mănăstire Codrenii, chir Manthei; - însă în lat stănjeni trei și jumătate și în lung stănjeni doi*”).

Smârdan – probabil Ulița Sf. Dumitru - sau poate chiar Str. Smârdan¹⁰ ?!

- Locurile, casele și prăvăliile proprietatea familiei Bălăcenilor - a căror prezentare urmează mai jos.

Locurile, casele și prăvăliile bălăcenești.

Din actele redată mai jos, se va constata amplasarea proprietăților Bălăcenești mai ales pe actuala stradă Franceză, către biserica Sf. Dumitru- “*De Jurământ*”, dar și către Str. Smârdan, unele loturi având deschiderea pe ambele străzi.

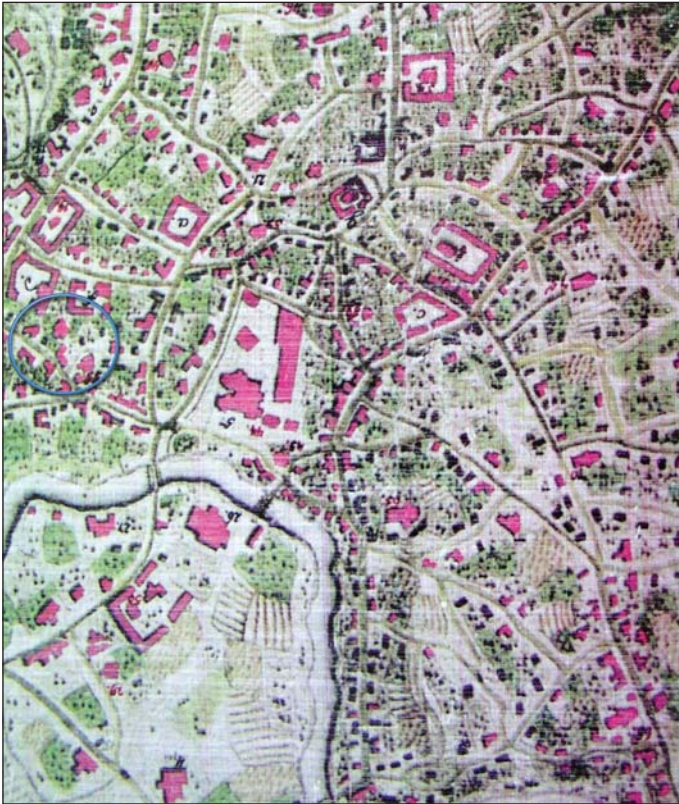
Identificarea acestor proprietăți ale Bălăcenilor o realizăm dinspre zorii epocii moderne către perioada anterioară, pornind de la o precizare a academicianului Constantin Bălăceanu-Stolnici în monografia dedicată familiei sale¹¹:

“*În București, contesele dispuneau de un patrimoniu foarte vast. Ele locuiau în mahalaua Sf. Vineri, pe Podul Vergului (Calea Călărași). Mai dispuneau de o clădire pe Podul Mogoșoaiei, în mahalaua Sf. Dumitru (mahalaua Bălăceanu), lângă hanul lui Șerban Vodă, unde erau prăvăliile unui postelnic Porfir, și de multe alte case și prăvălii*”¹².

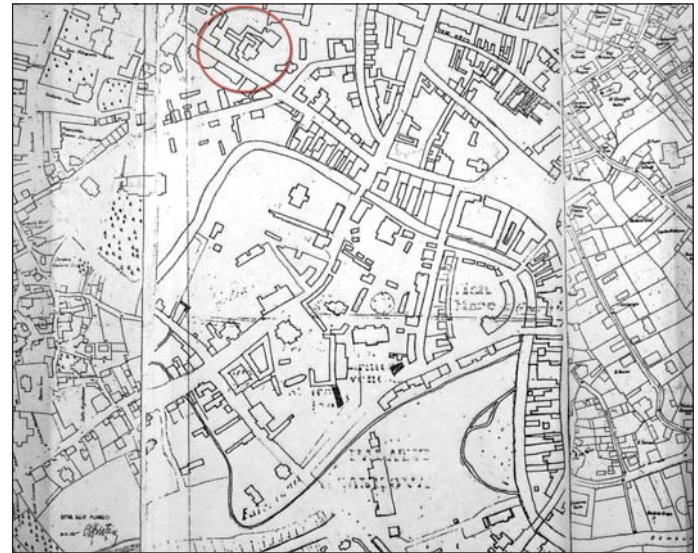
¹⁰ Năsturel, op. cit., p. 38: “[...] Strada Smârdan (numită ulița care duce la poarta de sus a Curții domnești, apoi Ulița Brădeanului, după acea Ulița Nemțească) [...]”. Identificarea unora dintre casele amintite mai sus, dezvelite arheologic de Muzeul Municipiului București pe străzile Smârdan, Sf. Dumitru, Nicolae Tonitza și Poștei s-a încercat în 2008.

¹¹ Constantin Bălăceanu-Stolnici, *Saga Bălăcenilor*, ed. a II-a, Buc., 2000, p. 63-67. Un loc bălăcenesc diferit de cele tratate anterior este documentat la 1846 Decembrie 1 ca fiind proprietatea clucerului Ioniță Bălăceanu, ale cărui case se învecinau cu locul Elencăi Hiottina și cu al serdarului Dobre (Potra, *Documente... (1821-1848)*, doc. 460, 1846 decembrie 1, p. 516-517). Alt loc era al lui Ștefan vornicul Bălăceanu, ai cărui frați, Costache și Ioan, își împart moștenirea lui, la 1847 Decembrie 23: “*pe care avere au binevoit ca prin diată să lase pe noi suptiscăliții moștenitori, am împărțit astăzi numai casele cu tot locul ce au avut și s-au mai cumpărat, din mahalaoa Ienii și hanul cu toate cumpărăturile făcute, după Ulița Șelarilor și ulița ce duce la casele Castrisoaii, în chipul următor: Hanul cu toate cumpărăturile făcute le-am luat eu logofăt Costache Bălăceanu și casele cu tot locul ce au avut și s-au mai cumpărat le-am luat eu logofăt Ioan Bălăceanu [...]*” (Potra, op. cit., doc. 479, 1847 decembrie 23, p. 535 – han vândut ulterior lui Mihail Anghelovici, 1848 Aug. 24).

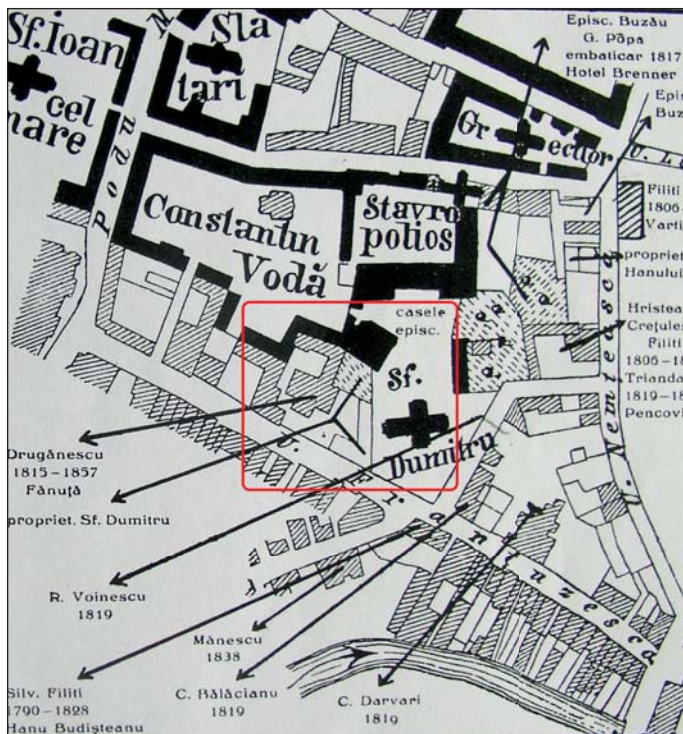
¹² Constantin Bălăceanu-Stolnici, op. cit., p. 67 ; Potra, *Documente... (1594-1821)*, doc. 441 / 1786 februarie 5, p. 545-546 (locul Mariei

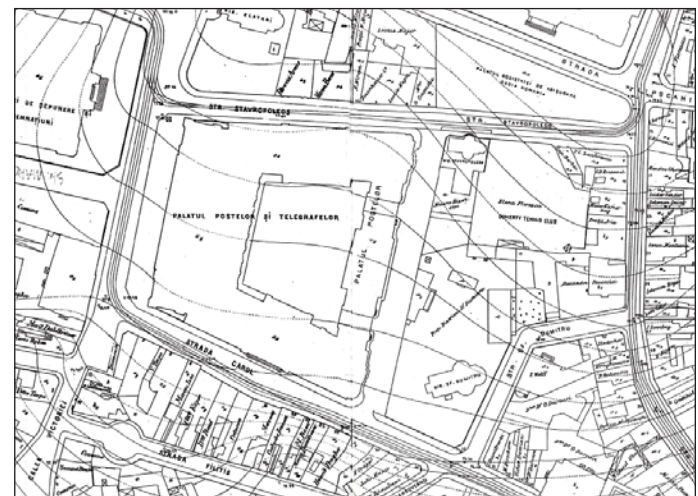
Planșa 1 - Planul lct. F. Purcell, 1789

Planșa 2 - Planul Borroczyn, 1843-1846 (copie Sfîntescu, 1915)

Planșa 3 - Planul Jung, 1856, cu adnotările g-ral P. V. Năsturel

Planșa 4 - Planul I.G.A., 1911

Din două acte din 1785 reiese că Bălăcenii aveau un loc cu case (cârciumă) în mahalaua Sf. Dimitrie. Primul act este o danie către biserica Sf. Gheorghe-Vechi, din 1785 Iunie 14, din care rezultă următoarele: peste drum de altarul bisericii Sf. Dimitrie era un loc pe care se găsea o casă cu pivniță, locul fiind proprietatea Mariei Bălăceanu, iar casa proprietatea Ecaterinei, văduva lui Ioniță marele stolnic Bălăceanu. Casa fusese cumpărată de Ecaterina de la logofătul Andrei al episcopului Cosma al Buzăului. Actul de danie arată:

“[...] am închinat danie sfintei și dumnezeieștei biserici de aici din București, o casă cu pivniță de piatră dedesupt, ce este peste la drum la altarul bisericii Sfântului Dimitrie, pă locul dumneaei jupînesei Marii Bălăceanchii. Și să vecinește această casă din sus cu părintele popa Toma eclisiarh sfintei biserici Domnești, din jos cu preotul... popa Sima proin protopop. Care casă îmi este și mie cumpărătoare de la logofăt Andrei ce este la prea sfinția sa părintele episcop Cosma, la care sfântă biserică să cinstește și să prăznuește hramul sfântului marelui mucenic și purtătorului de biruință Gheorghie ce să numește Vechiu. Care sfântă biserică este zidită din temelie de răposatul dumnealui jupan Nedelco vel dvornec, la leat 7000 [1492] [...] Eu Catrina Bălăceanca, soția răposatului Ioniță Bălăceanu, adeverez [...]”¹³
- v. planșa 1.

Deci acest rând de case fusese închinat bisericii Sf. Gheorghe-Vechi, ctitorie a strămoșilor Bălăcenilor.

Ceva mai târziu, la 27 iunie 1796, Maria Bălăceanu îi dăruiește marelui logofăt Constantin (Costache) Știrbei o cârciumă, lângă absida altarului bisericii Sf. Dimitrie:

Bălăceanca vecin cu prăvăliile postelnicului Profir și cu locul biv vel clucerului Constantin Bălăceanu). Contesele Smaragda + 1795 (Maica Samaria), Maria + 1797, și Elena (Ilinca) + p. 1804 erau fiicele lui Ion “Groful”, adică contele Bălăceanu (1688 + 1738, ucis) – ce moștenise titlul nobiliar acordat de austriaci tatălui său Constantin aga Bălăceanu, cel căzut la Zărnești – și pribegise toată viața prin Imperiul Romano-German împreună cu familia sa (Bălăceanu-Stolnici, op. cit., p. 61-62).

¹³ Potra, *Documente... (1594-1821)*, doc. 433, 1785 iunie 14, p. 534-535.

“(semnătura mitropolitului Dosithei)

Adeverez cu zăpisul meu la mîna dumnealui vel logofăt Costache Știrbei, precum să să ste că i-am dat dumnealui niște loc de danie, din locul meu de aicea din București din mahalaoa Sf. Dimitrie în ulița care trece pă la oltar (altarul) aceștii biserici, pe cvare se află o bina cârciumă a Sf. Gheorghie-Vechiu, care loc îi este fața l pod, stînjiți trei și palme două; și lungul, pînă în colțul grajdului dumnealui dohtorului Costandin, stînjiți nouă tocmai.

Și să aibă a stăpîni acest loc cu bună pace ca un ohavnic și stătător în veci, dumnealor,, coconii, nepoții și strănepoții dumnealor, de către mine și de cătră tot neamul meu, că l-am dat dumnealui de a mea bună voie.

Și pentru mai adevărată credință, am iscălit mai jos puind și pecetea.

1796 iunie 27

Maria Bălăceanca adeverez”¹⁴.

Al doilea act este plângerea Mariei Bălăceanca asupra Catrinei stolniceasa Bălăceanca din 1785 Decembrie 1:

“[...] cum că cumpărând stolniceasa o cârciumă ce este făcută pe un loc al dumneaei ce-l are în mahalaoa Sfântului Dimitrie, cu chirie pe an câte taleri 10, atunci după cumpărătoare au dat cevași din chiria locului acei cârciume [...]”¹⁵.

Prin diata Mariei Bălăceanu din 1797 aprilie 20, ea lăsa o mare parte din averea sa fiului său de suflet, Petre, iar restul unor rubedenii, precum:

- Paharnicului Constantin Bălăceanul:

“[...] Trei stînjiți de loc ce sînt supt binaoa cârciumii popilor Sfântului Gheorghie Vechiu, este dată danie mai dinainte prin scrisoarea dumnealui dvornecului Costandin Drăgănescu”¹⁶.

- Lui Mateiaș Cantacuzino:

¹⁴ Potra, *Documente... (1594-1821)*, doc. 484, 1796 iunie 27, p. 599.

¹⁵ Potra, *Documente... (1594-1821)*, doc. 437 / 1785 decembrie 1, p. 539-540. Catrina stolniceasa Bălăceanca născută Cantacuzino (călugărită Eupraxia) era soția lui Ioniță stolnicul Bălăceanu + 1801. Fiul lor Mihai (I) + 1784 a fost întâiul soț al Sultanei Pârșcoveanu, ulterior soția marelui ban Constantin (V) Bălăceanu, ce va moșteni casele din Mahalaua Bălăceanului, vândute apoi lui Petre Ișlicarul (Bălăceanu-Stolnici, op. cit., p. 89, 95).

¹⁶ Potra, *ibidem*, doc. 489 / 1797 aprilie 20, p. 606-607.

“[...] Un loc de supt binalele șatrului Polizu [...]”¹⁷

“[...] Și din locul ot București, din mahalaoa Sfintului Dimitrie, iar nu are soru-mea parte, fiindcă acest loc au fost vîndut de răposata maica noastră, în urma morții tătîni-mieu, pînă cînd ne aflam din pricina răzmiriții în Brașov și făcîndu-să pace și viind noi aicea în țară am luat bani cu dobîndă de la ovrei de **am răscumpărat, cu judecată, locul de la Climent Dudescu**”¹⁸ - v. planșa 1.

Acesta este locul Caselor Bălăcenești, ale ramurii agăi Constantin Bălăceanu, care, după moartea sa tragică în bătălia de lângă Zărnești (11/21 august 1690), ajunsese în proprietatea marelui vornic Constantin Dudescu. În apropiere, unde deșează Str. Poștei în Str. Franceză, în 2007-2008, au fost dezvelite mai multe rînduri de case. După uciderea Brâncovenilor și Cantacuzinilor, o parte din locul Bălăcenilor, unde au fost casele – inclusiv parte din locul bisericii - au fost cotropite de diferite persoane. Aceste încălcări ale proprietăților Bălăcenilor au dublat confiscarea (« prădalica ») în 1690 a unei porțiuni din proprietatea bălăceanească de către Domnitorul Constantin Brâncoveanu, căruia i se atribuie construirea aici a Hanului Constantin – Vodă¹⁹.

¹⁷ Potra, ibidem, doc. 489 / 1797 aprilie 20, p. 607.

¹⁸ Potra, ibidem, doc. 489 / 1797 aprilie 20, p. 609. Mama lor era Ilinca născută Brezoianu. Dintr-un alt act rezultă că părintele Climent Dudescu cumpărase locul de case de la marele spătar Ghica. Apoi Climent le vînduse stolnicului Coduratu care a construit case noi “pă locul caselor celor vechi” ale fetelor doctorului Dimitrie Gorgali Notara. Ultimul era al doilea soț al Saftei + 1757, soră cu Barbu (III) Bălăceanu + 1733 și cu Chira. Barbu a fost soțul Saftei Asan, remăritată după moartea lui năpraznică cu Preda Drugănescu; ei au fost părinții lui Constantin (V) Bălăceanu de la Stolnici. Cel din urmă s-a judecat ani în șir cu fratele său vitreg, Scarlat Drugănescu, spre a reintra în posesia moșiilor și caselor bălăcenești atribuite mamei lor Safta (Potra, *Documente... (1594-1821)*, doc. 437/1764 octombrie 8, p. 461; Bălăceanu-Stolnici, op. cit., *Genealogia Bălăcenilor*, tabelele I, II, p. 328-331).

¹⁹ Generalul P. V. Năsturel arată că nu a găsit nici un document privind închinarea veniturilor hanului și prăvăliilor construite pe locul Bălăceanului de către Sf. Constantin Brâncoveanu. Mai departe arată că „Ceea ce ar confirma însă această aserțiune, este

În 1757 este atestată următoarea situație:

“[...] Milostiu bojiu Io Costandin Nicolae vovod I gospodar prăd zemli Vlahisocie.

La divan înaintea domniei mele avu judecată popa Vasilie din București, de la biserica sfântului Dimitrie, cu Tănase logofăt de visterie, zicând popa Vasilie cum că nește case cu pivniță ce sânt în curtea bisericii despre poartă și de danie bisericii le stăpânește Tănase logofătul fără de a nu da bisericii nimic.

Tănase logofătul nu au tăgăduit, numai au răspunsu că și socru-său popa Călin le-au stăpînit și cumnată-său popa Istrate, prefăcându-le iarăși le-au stăpînit. Și de zestre fiindu-l date le stăpînește și el.

I s-au cerut să arate vreo dovadă că au fost ale socru-său și n-au avut; s-au întrebat și pentru loc de au fost al socru-său sau al lui și singur au mărturisit că locul să numește al Bălăceanului. Deci fiindcă și biserica este zidită iar pă loc al Bălăceanului, l-au cumpărat dumnealui Costandin Dudescu vel vornic. Și față fiind și dumnealui la divan au mărturisit că lui Tănase logofăt nici i-au vîndut loc dintr-aceia, nici nu i-au dat dumisale vreo chirie.”²⁰

Pe bună dreptate se întreba Generalul Petre Vasiliu-Năsturel: “Poarta bisericii era atunci unde este și azi: da în “Ulița cea mare care duce la poarta de sus a Curții domnești”. Apoi Vornicul Dudescu cumpără restul locului bălăcenesc. Unde era acel loc, dacă nu alături cu poarta”²¹ Pe de altă parte, un act din 1696 august 20, lămurește astfel chestiunea:

Io Constantin Voievod Brâncoveanu întărește lui “[...] Asan Cămărașul și frăține-său lui Ianache etc. să le fie locul de case și de prăvălii în mahalaua de la biserica Bălăceanului, care loc iaste alătura pre lângă locul Badii Vornicul Bălăceanul, în

faptul că Hanul și locurile Bălăceanului devenite domnești, se văd trecute sub stăpînirea mănăstirii Văcărești” (op. cit., p. 40). Dealtfel nici George Potra în a doua ediție a monografiei *Istoricul Hanurilor bucureștene*, Buc., 1985, p. 55-65, nu publică nici un document ori extras din timpul domniei Brâncoveanului privind construirea, dotarea și închinarea Hanului Constantin-Vodă, care îi este atribuit.

²⁰ Potra, ibidem, doc. 344, 1757 noiembrie 5, p. 437; Năsturel, op. cit., p. 39-40 – v. nota 18.

²¹ Năsturel, op. cit., p. 40.

lung până în locul Mitrii Șălarul stânjeni 13 și în lat stânjeni 15 pentru că l'au cumpărat Asan de la Manta zaraful, drept bani gata taleri 40; care loc și Manta îl cumpărase de la Eftimie și fămeia lui Stanca.

Și iar să fie lui Asan un loc tot aci în acea mahala în dosul casei lui Iane Pitarul și iar pre lângă locul Bălăceanului, care loc iaste pre din sus alătura cu locul ce au cumpărat de la Manta Zugraful în lung pre lângă curtea Bălăcianului stânjeni 7 și în curmeziș până în Uliță stj. 7 1/2 . Pentru că acest loc de casă fost-a al sfintei biserici ce să chiamă biserica Grecilor, dat de pomană de Mihul Pitariul de acolo de la Rumeli de la Arghiro-Castro și Mihul îl cumpărase de la Zamfir și de la femeia lui Aspra, feciorii lui Statie bulucbașa și de la Chirca i Dumitro frații Zamfirii, care și ei îl cumpărase de la Nicula Sărbul.

Acum, întâmplându-se de au ars târgul Bucureștilor și arzând și sf. Bisearică a Grecilor și stricându-se și zidurile bisericii foarte rău și aflându-se și părintele Malahia Episcopul de acolo de la eparhia ce să chiamă Pogonianis, aici în țar(ă), s'au apucat ca să direagă, această sf. Bisearică și lipsindu-le banii, au făcut vânzător locul de casă (care tot nu producea nimic) pentru taleri 30, lui Asan Cămărașul²².

Finalul odiseei Caselor Bălăcenilor se petrece între prima jumătate și a doua jumătate a veacului al XIX-lea. În monografia sa, acad. C. Bălăceanu-Stolnici precizează:

“Constantin III (Dinu) [de la Stolnici] a continuat să lupte și după moartea bunicii sale prin judecăți cu vecinii de moșie, apoi (1757) cu Scarlat Drugănescu, fiul din a doua căsătorie a mamei sale, Safta Asan-[Micșunescu] – Drugănescu. Aceasta cu greu și-a împăcat fiii (înainte de a se călugări, la Țigănești), rânduindu-i și moștenirea (1757) cu blestemele însoțitoare obișnuite”.

La nota 3 precizează: “Cu acest prilej i-a lăsat lui Dinu o casă în București, în mahalaua

Sf. Dumitru, și moșia Rușii lui Asan”²³. Deci, locul Caselor Drugănescu-Filipescu – de unde, zice-se, ar fi izbucnit Marele Foc la 1847 – rezultă că era, foarte probabil, loc bălăcenesc.

Constantin (Dinu, Costache) Bălăceanu (+ 1843) a stăpânit aici case, datorită drepturilor zestrare ale celei de-a doua soții, Maria, născută Drugănescu. Dar el nu era un Bălăceanu decât prin căsătorie, altfel zis, «era ginerit pe moșie»²⁴. Văduva lui “răscumpără embaticul casei și locului care are 7 stj. Fața, 8 fundul, iar lungimea 23 stj. și se învecinește spre răsărit și nord cu prăvăliile mănăstiri Văcărești, spre apus cu piața Costandin Vodă și spre sud cu Ulița ce merge în curtea fostului han Costandin-Vodă”²⁵ - v. planșele 2 și 3.

Fiica lor, Elena Caribolu, la a doua ei căsătorie cu maiorul Petre Macca, primește prin act dotal din martie 1880, “casa din strada Carol No. 3 cu toate dependențele, locul și împrejmuirea ei ce o am cumpărat dela licitație publică etc”²⁶.

“La 20 Ianuarie 1891 Primăria Capitalei expropriează imobilul din strada Carol I-iu No. 3 pentru suma de 275 000 lei”.

Odată cu acest imobil era expropriat și prăvălia fostă a serdăresei Ralița Boiaroglu, lipită de Hanul Constantin-Vodă, iar la răsărit învecinată cu prăvăliile lui Ioniță Popescu²⁷.

Dar Casele Bălăceanu (probabil) – Asan – Drugănescu ar putea fi identificate cu cele de pe Str. Carol I-iu No. 9 colț cu Hanul Constantin-Vodă. Aceste case trecuseră prin următoarele mâini:

1782 mai 10 – Safta Brezoianca șetrăreasa

1819 martie – Ioniță vornicul Știrbei primește

²³ Bălăceanu-Stolnici, op. cit., p. 89. Completările dintre parantezele drepte se datorează lui DDI.

²⁴ Constantin era nepotul de fiu al negustorului Gheorghe din Arvanitohori, zis Pălăceanu. Abia după căsătoria cu Marghioala Drugănescu din Miroși, strănepoata Saftei Asan-Bălăceanu-Drugănescu, și-a luat numele de Bălăceanu (Mihai Dimitrie Sturdza (coordonator și coautor), *Familiiile boierești din Moldova și Țara Românească*, vol. I, Buc., 2004, p. 176).

²⁵ Acte din 23 decembrie 1844, 22 ianuarie 1845, 2 martie 1870 (Năsturel, op. cit., p. 42).

²⁶ Năsturel, op. cit., p. 43.

²⁷ Ibidem, p. 43.

²² Năsturel, op. cit., p. 41.

Carte patriarhicească de stăpânire a caselor fără a mai plăti embatic M-rii Văcărești.

1837 septembrie 10 – Este aminitit testamentul lui Ioniță vornicul Știrbei prin care lasă locul și casele soției sale.

1847 martie 23 – Focul cel Mare provocat, zice-se de fiul Drugăneascăi, C. Filipescu, ar fi izbucnit de la etajul (parterul supraînălțat al acestor case).

1857 aprilie 23 – Zoe Grecov născută Drugănescu ce moștenise casele de la tatăl ei, căminarul Gheorghe G. Drugănescu, vinde casele sale din Ulița Franțuzească, Mahalaua Sf. Dumitru, serdarului Mihalache Anghelovici.

1873 mai 8 – Elisa M. Anghelovici primește ca zestre locul și Casele Drugănescu, la măritișul ei cu locotentul Athanasie I. Fănuță (fiul lui Ioan Fănuță, alias Zilot Românul, ultimul cronicar muntean)

1877 ianuarie 30 – Surorile Ecaterina M. Atanasiu și Elisa A. Fănuță, născute Anghelovici, își împart moștenirea: casa din Str. Carol I No. 9 îi revine Elisei.

Ante 1884 iunie 13 – Casele Vasile Gugiu de pe Str. Carol I No. 7 au fost dărâmate.

1884 iunie 13 – Vasile Gugiu vinde o porțiune din imobilul său de la No. 7, către Elisa A. Fănuță, deoarece forma un intrând dezavantajos pentru V. Gugiu.

1891 septembrie – Primăria Capitalei expropriază întreg imobilul de pe Str. Carol I No. 9, pentru suma de 300 000 lei. Apoi acesta este demolat – v. planșa 4, situația din 1911.

Casele Bălăceanu (probabil) - Asan-Drugănescu - Fănuță – aflate la Vest de biserica Sf. Dumitru -, unde ar fi fost unul din focarele incendiului din ziua Paștilor anului 1847²⁸, au fost afectate parțial de acesta, fiind refăcute ulterior. Au fost în ființă până după anii 1853-1873, când se desfășoară dărâmarea Hanului Constantin -

Vodă²⁹ și a caselor limitrofe³⁰. Mai exact, existau la 1854-57 când le fotografiază Angerer³¹ și au fost dărâmate în 1891³².

Corelând cele prezentate mai sus cu vestigiile dezvelite arheologic în anii 2007-2008, avem următoarea situație:

Exact la răscrucea străzilor Poștei și Franceză³³ și de-a lungul împrejmuirii bisericii Sf. Dumitru vestigiile corespund la două clădiri diferite:

- o clădire cu funcțiune comercială, după forma planului la 1844-46 și 1852³⁴ - care era proprietatea Metohului Episcopiei Buzăului

- altă clădire care fusese Casa Drugănescu³⁵ având în vedere întinderea, dimensiunile monu-

²⁹ Potra, op. cit., p. 62-64.

³⁰ Năsturel, op. cit., p. 43-45.

³¹ Emanuel Bădescu, *Bucureștii în imagini în vremea lui Carol*, vol. I, Buc., 2006, p. 45.1

³² Năsturel, op. cit., p. 44-45.

³³ Din punct de vedere legal, Strada Sf. Dumitru exista înainte de 1789, când este documentată de Planul F. Purcell precum și înainte de 1844-1846, când este atestată de Planul Bucureștilor, ridicat de către baronul maior R. A. Borroczy. Alinierea veche a străzii a fost recunoscută de către Ministerul de Interne la 5 Mai 1869. Aproape concomitent a fost recunoscută și alinierea străzii Franceză, tot în 1869.

Pentru toate a se vedea: Plan von der Haupt und Residenz Stadt Bukuresht, in der grossen Wallachey [...], Maasstab vor 1 400 klafter, 1789, cota H.S. 92, BAR – CS. Publicat prima oară în *Atlasghid...*, vol. I, 1999, caroul 6, p. 129.

Planul Orașului București, ridicat de Baron Maior Rudolf Arthur Borroczy la porunca M.S. Domnitorului Gheorghe Bibescu, 1844-1846, copie din 1915, coordonată de ing. urb. Cincinat Sfunțescu – caroul 50, Arhiva CITA – UAUIM.

AN – DAMB, Fondul Planuri cu Alinieri de Străzi, Dos. 147 / 1889-1890. Vezi și fotografia bisericii Sf. Dumitru, din 1873, datorată lui Moritz B. Baer; aflată în fondurile Cabinetului de Stampe al BAR și reprodusă de către Emanuel Bădescu în opera sa, *Bucureștii în imagini...*, p. 234-235 „*Biserica de Jurământ / Church of Oath*”. Biserica este văzută dinspre Vest, iar la Est, printre ramurile arbuștilor ce creșteau în cimitirul bisericii, se poate zări caldarâmul unei străzi. Totodată vezi și fotografia bisericii, a ruinei Caselor Episcopiei Buzăului (lângă Str. Franceză), a Caselor Asan-Drugănescu și a Caselor Metohului Episcopiei Buzăului, datorată farmacistului Ludwig Angerer (1854-57) – la p. 44-45 ; AN-DAMB, idem, Dos. 134 / 1869.

³⁴ I. C. Filitti, op. cit., 1932, p. 20.

³⁵ Năsturel, op. cit., p. 44-45 – aici locuia familia Anghelovici „*domiciliați în suburbia Sf. Dumitru, strada Carol I, no. 9*”.

²⁸ Dr. G. Severeanu, Directorul Muzeului Municipiului București, *Bucureștii szb Focul cel Mare*, în *Urbanismul*, Martie-Aprilie, 1932, p. 87

mentale ale beciurilor dezvelite până acum, modul de boltire (*en berceau*, specific jumătății secolului XVII), precum și lipsa vreunei urme (vizibile) de incendiu devastator, precum acela din 1847. Aceste case existau cel puțin din 1782 (proprietatea Saftei șetrăreasa Brezoianca); devin proprietatea Zoei Asan Drugănescu Grecov, iar mai târziu a serdarului Mihalache Anghelovici. Fiicele acestuia fac partaj, la 30 Ian. 1877, Eliza (soția căpitanului Fănuță) primind casele; expropriate la 13 Iunie 1884 și dărmate³⁶

- în urma dărămării acestor case a fost posibilă trasarea limitei estice a viitorului amplasament al Palatului Camerei Deputaților, ulterior schimbat cu locația actualului sediu al Primăriei Capitalei³⁷. Prin decizia Consiliului de Miniștri din 26 Iulie 1892, s-a hotărât ca pe acest amplasament să fie construit Palatul Poștelor. La 20 Octombrie 1894 este pusă piatra de temelie a Palatului Poștelor, Telegrafului și Telefonoanelor, proiectat de arh. Alexandru Săvulescu³⁸.

Alte locuri și prăvălii poseda Smaragda Bălăceanu – fiica grofului Ion Bălăceanu, ucis de otomani în 1738 -, „*pe ulița ce mergea la hanul lui Șerban Vodă*”³⁹.

Ulterior actului de danie din 1785, constatăm că, în vecinătate, mai exact la Est, erau alte locuri ale Mariei Bălăceanca, cuprinzând case și prăvălii: unul dăruit Catincăi, fiica Ilincăi, unul închiriat Mariei Cantacuzino, altele închiriate postelnicului Profir, lui Alexie ișlicar și lui Dimitrie Polizu.

Locul dăruit în 1786 februarie 5 ca zestre Catincăi:

“*Dat-am această scrisoare a mea la mîna dumneaei Jupănesii Ilinchii, precum să să știe ca avînd dumneaei o copilă de vîrstă, anume Catrina, și vrînd dumneaei acum ca să o căsătorească, au*

³⁶ Ibidem.

³⁷ *Analele Arhitecturii și artelor cu care se leagă / 1891.*

³⁸ Ștefan Ionescu, *Podul Mogoșoaiei (Calea Victoriei)*, Muzeul de Istorie a Orașului București, SPC, 1961, p. 31; Angelo Barbu Popescu, *Palatul Poștelor*, în MIMB, vol. XVII, 2003, p. 365-369.

³⁹ Constantin Bălăceanu-Stolnici, op. cit., p. 64.

venit acum și la mine, ca să o ajuterez, cu ce-mi va fi cu puțință. Și neputînd cu altcevași să o ajuterez și fiindcă este chirgiică veche și dîndu-i dumneaei casa de zestre, I-am dat și eu locul casii de pomană, cu știrea și cu voia și a surorilor mele. Însă să să știe și locul casii aceștia cît coprinde, latul la fața podului stînjiți doi și jumătate și o palmă și latul în fundul curții stînjiți trei și jumătate și trei palme; și lungul despre prăvăliile postelnicului Profir stînjiți treisprezece și jumătate; și iar lungul despre dumnealui biv vel clucer Costandin Bălăcean, care au fost iar al mieu, stînjiți doisprezece și un sfert.

Ci să aibă a-l stăpîni cu bună pace dumneaei și copiii dumneaei, că I l-am dat de pomană pentru sufletul nostru.

Și pentru mai adevărată credință, am iscălit mai jos, puind și pecetea.

1786 februarie 5

Maria Bălăceanca⁴⁰.

Ulterior, la 9 septembrie 1793, Maria Bălăceanca se răzgândește și le vinde locul respectiv de casă, pentru 262 taleri și 1/2:

“*Încredințez acest zapis al mieu la mîna dumnealui stegarului Iamandi i soacrii dumnealui Jupănesii Ilinchii. Precum să să știe că avînd dumnealor o casă pe locul mieu, aicea în București în mahalaoa Sfîntului Dimitrie, care să numește locul Bălăceanului și făcînd eu locul de vînzare, m-am tocmit cu dumnealor de le-am vîndut locul casii, dumnealor. Însă latul la fața podului, pe podul carele merge de la poarta Curții domnești cei vechi spre Hanul lui Șerban Vodă, stînjiți doi și jumătate și o palmă, și latul din fundul curții stînjiți trei și jumătate și trei palme; și lungul locului despre prăvăliile lui postelnicu Profir, care sînt iar pe locul mieu, stînjiți treisprezece și jumătate; și iar lungul despre casa ce au cumpărat dumnealui biv vel clucer Costandin Bălăceanul, care au fost iar al mieu, stînjiți doisprezece și un sfert. Care loc s-au tras cu vornicel domnesc, anume Nedelco Burcu,*

⁴⁰ Potra, *Documente... (1594-1821)*, doc. 441, 1786 februarie 5, p. 545-546.

stînjenu lui Șărbănu Vodă.[...]”⁴¹.

Locul închiriat de la Maria Bălăceanu de către Maria Cantacuzino:

“Precum să se știe că având eu o pereche de case aici în București, în mahalaoa Bălăceanului, pă locul dumneaei Marii Bălăceancăi, cu chirie pentru loc pe an taleri unsprezece și jumătate, care case ne sânt rămase de clironomia răposatului soțului meu cluceriului Zamfirache. Și dumnealui Ioniță vel logofăt fratele răposatului de la răposatul fratele dumnealor Zaharia cămărașul și mai nainte făcându-le noi amândoi vânzătoare tot dumisale dohtorului Costandin ne-au fost dat prețu taleri 2750 ca să le cumpere.

Ci după protimisis ce am avut, am cumpărat-o eu și partea jumătate de case a dumnealui cumnatului Ioniță vel logofăt, numărându-i dumisale banii aceștii sumi pă jumătate, am rămas însumi stăpână singură pe acele case, după zăpisiul dumnealui ce mi-au dat la leta 1789 octomvrie în 4.

Acum dar, și eu având trebuință de bani, le-am făcut vânzătoare aceste mai sus arătate case, tot dumisale dohtorului Costandin Dărvări, tot într-acest mai sus arătat preț, adecă taleri două mii șapte sute și cincizeci [...]”⁴².

⁴¹ Potra, ibidem, doc. 466, 1793 septembrie 9, p. 574. Acest loc din mahalaua Bălăceanului aparținuse inițial Catrinei Bălăceanca, “cea care stăpânea moșia dintr-aceva mahala, și arătându-ne că-l are dăruit vânzătorilor”; locul cuprindea “casă cu prăvălie la poarta Curții domnești cei vechi din sus, pă ulița ce merge spre Hanul lui Șărbănu Vodă, care casă este cu pământul ei, fără de chirie”, proprietatea lui Iamandi ișlicarul și a soției sale Ilinca, a fost vândut de către deținători, lui Nicolae Saegiu Gelepul, pentru 1 435 taleri. Amplasamentul casei cu prăvălie: “Însă să se știe că locul are această casă cumpărată, în jos în fața podului stînjeni doi și jumătate și o plamă, iar latul și fundul curții stînjeni trei și jumătate; și iar lungul despre dumnealui biv vel clucer Costandin Bălăceanu, stînjeni doisprezece și un sfert” (Potra, ibidem, doc. 481, 1796 februarie 2, p. 595-596).

⁴² Potra, ibidem, doc. 451, 1790 iunie 20, p. 557-558. Casele lui Zaharia biv vel cămăraș fuseseră ale răposatei Irinotei sin Elena Mamii, care, la moartea ei lăsase să fie vândute, ceea ce se și întâmplă, în 1784 Aprilie 30. Casele au fost cumpărate de Zaharia cămăraș pentru 1750 taleri. Casele erau “în mahalaoa ce se numește a Bălăceanului, pă locul dumneai jupănesii Marii Bălăceancăi” (Potra, ibidem, doc. 419, p. 512-513). Zaharia biv vel cămăraș este același cu Zaharia Cernovodeanul care a deținut dregătoria de mare cămăraș în 1777 iulie 9 (Th. Rădulescu, *Sfatul domnesc...*, p. 660)

La 30 mai 1796, doctorul Constantin Darvari cumpără o prăvălie cu locul ei, de la Tănăsie fiul lui Antiohie logofătul de vistierie, învecinată cu o prăvălie a sa de la poarta din sus a Curții domnești:

“Încredințez cu zăpisiul meu acesta la mîna dumisale Costandin dohtorului, precum să se știe, că o prăvălie ce au fost zestre dată de răposatul tată-meu soru-mii Sarii ce au ținut-o în căsătorie Ivan șalvaragiu, care prăvălie este la poarta din sus a Curții domnești cei vechi, cu pământul ei ohabnic. Și este între prăvăliile dumnealui numitului dohtor și între altă prăvălie a mea ce este tot întru învâliș și păretele de mijloc este de frați. Și coprinsul locului atîta este precum să vede despărțit cu uluce care sînt din prăvăliile dumnealui numitului dohtor și despre a mea.

Iar stînjenu pământului în lung sînt adică cît ține binaoa prăvălii și locul din dos opt stînjeni și o șchioapă, cu stînjenu răposatului întru fericiți Șărbănu Vodă. În față, la pod, din prăvăliile dumnealui dohtorului, însă din părete și pînă în păretele de frați stînjeni doi fără de trei palme proaste. În dosul prăvălii, iar din zidul prăvăliilor dumnealui dohtor și pînă unde sînt ulucile despărțite iarăși pînă în păretele de frați este un stînjenu și palme proaste șase și două degete; la mijlocul locului stînjenu unul, palme patru proaste. Din ulucele ce sînt gard despre locul prăvăliilor dumnealui dohtorului și pă lîngă zidul pivniții dumnealui vornec Brîncoveanul stînjenu unul, palme trei proaste, după cum ulucile ce sînt gard arată.

Deci întîmplîndu-se moarte atît soru-mii soții lui Ivan cît și copiilor lui și fiind datorie la mijloc și neavînd alt tropos de plată și mai vîrtos ca să mă izbrănesc și de cumnată-mieu Ivan, cu a-i da a treia parte după pravilă, am vîndut această prăvălie dumnealui mai sus numitului Costandin dohtorului în taleri 950, adecă nouă sute cincizeci tocmai, ca unul ce dumnealui să cade a lua după protimisis ce are acele două prăvălii ale dumnealui, precum să vede. Însă față fiind și cumnată-mieu Ivan, care acești bani l-am primit toți deplin în mîinile mele.

Drept aceia cu acest zăpisi al meu să aibă

dumnealui i cocoana dumnealui și fiii dumnealui ori cîți Dumnezeu îi va dărui, a stăpîni această numită prăvălie, de către mine și de către tot neamul meu, nesupărat, să fie stătătoare și ohabnică. Iar alte zapise nefiind deosebit numai pã numele aceștii prăvălii, fãr de numai cãrți domneștii i alte cãrți de judecatã care copriind pentru mai mult loc, și a altor prãvălii, acelea au rãmas la mine în pãstrare, fiindcã eu sînt cu stãpînire de alte douã prãvălii tot acolo. Pentru care într-acest chip fiindu-mi așezãmîntul și tocmeala vînzãrii, mai jos cu mîna mea m-am iscãlit spre încredințare.

1796 mai 30

Tãnasie sin Antiohie logofãt za Divan, vînzãtor
Eu Ivan șlvaragiu cumnatul logofãtului Tãnase
adeverez. Și neștiind eu carte m-au iscãlit logofãtul
Androne cu zisa mea, puindu-mi și pecetea.

Androne Morãglãvean [?], martor

Cu zisa și învãțatura numișilor, vînzãtorului
i-am scris acest zapis eu Rãducãnu logofãt și
martor ⁴³.

Tot doctotul Darvari cumpãrã de la Maria
Bãlãceanca locul caselor închiriate de cãtre Maria
Cantacuzino, în 1790 iunie 20:

“Adeverez cu zapisul meu la cinstita mîna
dumnealui dohtorului Costandin Darvari, precum sã
sã știe cã fiind casele dumisale clãdite pã locul meu
ce este la mahalaoa Sfîntului Dimitrie, care loc îmi
este și mie rãmas de la pãrinți și vrînd sã-l cumpere
dumnealui, m-am învoit de a mea bunã voie, nefiind
silitã de nimenea, și cu știrea rudelor mele de l-am
vîndut dumnealui în taleri 1 700, adecã una mie
șapte sute. Care banii i-am primit toți deplin în
mîinile mele, fațã fiind la aceastã tocmealã și alte
obrazes care mai jos sã vor iscãli.

Și ca sã sã știe latul și lungul acestui loc: latul
la poarta curții stînjeni opt și palme șapte, mijlocul
pã lîngã scara casii stînjeni doisprezece și palme
șapte și fundul grajdului și al șopronului stînjeni
cinci și palme trei; și lungul locului sã sã știe de la
poarta curții cum intri din dreapta pînã în fundul
curții stînjeni cincisprezece și palme una, asemenea

și din fundul curții lui Ionițã ișlicar pînã la fundul
grajdului iarãși stînjeni cincisprezece și palme una.

Aceastã mãsurațoare s-au fãcut cu stînjenu
mãrii sale Șãrban Vodã și **ulicioara ce iaste din
podul cel mare pînã la poarta curții dumnealui**
sã aibã dumnealui voie a umbla cu bunã pace.

Deci am dat acest zapis la mîna dumnealui
ca sã-și stãpîneasã numitul loc ce s-au zis mai sus,
atît dumnealui cît și coconii dumnealui i tot neamul
dumnealui, neclãtit de mine și de tot neamul meu.
Și sã le fie moșie ohabnecã în veci. Și pentru mai
adevãratã credințã am iscãlit dinpreunã și cu soru-
mea, puindu-ne și peceteile noastre

1796 septembrie 6

București

Maria Bãlãceanca adeverez

Elenca Bãlãceanca adeverez⁴⁴.

Dupã decesul Mariei Bãlãceanca (1797 ante
mai 16), epitropii averii ei, urmãnd voinței sale
testamentare, vând doctorului Constantin Darvari,
pentru 850 taleri:

“[...] un loc sterp ce-l are în mahalaoa Sfîntului
Dimitrie, în dosul locului numitului dohtor, care
l-au ținut mai dinainte o femeie vãduvã anume
Velisaroaia, împreunã și cu limbã de loc tot alãturea”

La finalul actului citat este și delimitarea
locului vândut:

“[...] Locul Velisarii

Stînjeni, palme, latu

nouã, una, din ulucele șãtrãrului Polizu pînã în
gardul cãpitanului Dumitru Ceaca [?]

nouã, una, trãsura a douã din ulucele vechi ale
dohtorului pînã în ulucele bulucbașii Nicolii
lungul

nouã, șase, din ulucele cîrciumii paharnecului
Bãlãcean pînã în șopronu dohtorului
limba de loc de alãturea

cinci, din colțul grajdului dohtorului pînã în ulucele
vistirului Dragomir, latul

patru, șase din colțul șopronului dohtorului pînã în
colțul grajdului dohtorului unde

⁴³ Potra, *Documente...* (1594-1821), doc. 483, 1796 mai 30, p. 597.

⁴⁴ Potra, *ibidem*, doc. 487, 1796 septembrie 6, p. 599-600.

lovește în locul vornecului Drăgănescu”⁴⁵.

Locul închiriat lui Alexie işlicar:

“Adeverez cu acest zapis al meu la mîna dumnealui chir Alecsie işlicaru. Precum să să ştie că avînd dumnealui o prăvălie, ce au luat-o de zestre, pe locul meu aicea în Bucureşti ot mahalaua Sfîntului Dimitrie, pe podul care merge de la poarta din sus spre Sfîntul Dimitrie, care loc îl am cu chirie. [...]”⁴⁶.

O mică porţiune din locul răposatei Maria Bălăceanca (ulterior al doctorului Constantin Darvari) era ocupat de un grajd al lui Ioan işlicarul, care mai închiriasse şi o bucată din parcela lui Constantin Drugănescu, unde construisse o pivniţă:

“[,,] încredinţez cu acest zapis al meu la mîna dumnealui dohtorul Costandin Drăgănescu, şi din dosul acei pivniţe este un petec de loc al dumnealui mai sus numitului dohtor ce l-au cumpărat dumnealui de la epitropii cocoanii Marii Bălăceanchii. Şi eu fiindcă apucasem de făcusem pă acel petec de loc un grajd pentru trebuinţa mea, mai niate pînă nu-l cumpărase dumnealui locul, acuma fiindcă s-au făcut dumnealui stăpîn, mi-au poruncit să-mi ridic grajdul după acel loc. Eu m-am rugat de dumnealui, de am făcut aşezământ, ca cît va trăi acel grajd pă loc, să-i dau chirie pă tot anul cîte taleri trei”⁴⁷

Locul închiriat lui Dimitrie şetrarul Polizu – chiria a crescut de la 27 ½ la 36 de taleri / an:

“Au dat dumnealui şătrar Dimitrie Polizu taleri 220, adică doaă sute douăzeci, chiriia locului caselor ce are dumnealui pe locul nostru. Însă chiriia de ani opt ce au fost neplătit, pe an cîte taleri 27 ½, adică doazăci şi şapte şi jumătate, de stânjen po taleri cinci”⁴⁸.

Pe de altă parte, reiese că locul Mariei Bălăceanca se întindea din dreptul altarului

bisericii Sf. Dimitrie (Dumitru) – colţul Str. Nicolae Tonitza cu Str. Franceză -, până dincolo de actuala Sală “Casandra” a Academiei de Teatru şi Film, aflată pe Str. Franceză No. 7 (număr poştal actual). Pe Str. Franceză 7 a fost la 1791 “[...] prăvălia ce este în podul cel mare la poarta din sus a Curţii domneşti cei vechi, dedesupt cu pivniţă de piatră, cu locul ei şi cu toate precum să află”, proprietatea logofetesei Bălaşa Băbeanu, care i-a dăruit-o de zestre fiicei ei, Elena (Elenco), la căsătoria ei cu doctorul Constantin Darvari, medicul Spitalului Colţea⁴⁹.

La Nord de biserica Sf. Dimitrie, locul Bălăcenilor se învecina cu locurile propriu-zise ale Brezoienilor şi Conţeştilor, precum şi cu Podul Bălăceanului, actuala Str. Sf. Dimitrie.

Astfel, reiese că Bălăcenii deţineau iniţial un

⁴⁹ Potra, *Documente... (1821-1848)*, doc. 452, 1791 mai 9, p. 559 (foaie de zestre pentru Elena Băbeanu). La 20 august 1792 Panait fost căpitan de lefegii Băbeanu arată că locul de case de pe podul cel mare l-a împărţit între nepoatele sale, astfel: *“Adeverez într-acest zapis că după făgăduiala ce am fost făcut să dau tot locul nepoatelor Sandii răposatei, m-am fost învoit cu răposatul Dumitrache de i l-am dat pă jumătate din tot locu, unde era şi case, unde şi în foaia dă zestre am arătat. Iar în urmă după moartea lor, au rămas al nepoatelor mea Uşa. Iar ceilaltă parte dă jumătatea locului l-am dat nepoatelor Elenco ce ţine pe dumnealui dohtorul Costandin, la măritişul său, după cum şi în foaia dă zestre să arată. Şi pentru credinţă am iscălit. 1792 avgust 20. Panait biv căpitan za lefegii”* (Potra, *ibidem*, doc. 461, 1792 august 20, p. 569-570; la nota 1 se menţionează că documentul este în legătură cu actele din: 1773 ianuarie 30, 1773 iulie 15 şi 1803 noiembrie 20). Vezi şi G. D. Florescu, *Din vechiul Bucureşti. Biserici, curţi boiereşti şi hanuri între anii 1790-1791 după două planuri inedite*, Editura 1935, Buc., 1935, p. 125, unde se arată că doctorul Constantin Darvari ar fi deţinut această proprietate de-abia din 1821. În actul din 1784 se precizează că parcela, aflată pe *“Podul dela hanul lui Şerban Vodă ce merge în jos spre Curtea domnească cea veche în mahalaoa ce să numeşte a Bălăceanului”*, cuprindea *“o pereche de case mari de zid cu locul lor pe taleri 2.500”*, care fuseseră ale lui Gheorghe Mărgărit starostele, *“acest loc fiind al soţiei mele Iliniţii şi fiindu-i dă zestre de la părinţii dumneaei, avea pe dănsul pivniţă şi case mai mici, iar eu apucându-mă am stricat acelea şi am făcut alte case mai mari tot pă pivniţa veche în locul celor dăntăi [...]”*. Anterior acestui act, Mărgărit răscumpărase casele de la soţia sa, dându-i 19 pogoane de vie în Dealul Scăenilor, judeţul Saac, apoi *“încăpând la datorie şi datornicii făcându-mi mare siclet”*, a fost nevoit să i le vândă ginerelei său, Anastase Gheţea (Potra, *Documente... (1634-1800)*, doc. 267, 1784 septembrie 19, p. 317-318; G. D. Florescu, *Din vechiul Bucureşti...*, p. 124, şi notele 609 - , 611 - rezumatul actului din 19 septembrie 1784; arată că locuinţa doctorului C. Darvari era *“nu departe de întretăerea acestei mult umblate artere bucureştenă cu str. Şelari, poate în acea casă de care ne vorbeşte un act din 1784”*).

⁴⁵ Potra, *ibidem*, doc. 494, 1797 noiembrie 26, p. 613. Drăgănescu era de fapt Drugănescu.

⁴⁶ Potra, *ibidem*, doc. 467, 1793 octombrie 6, p. 575.

⁴⁷ Potra, *ibidem*, doc. 498, 1798 mai 20, p. 617.

⁴⁸ Potra, *ibidem*, doc. 477, 1794 noiembrie 22, p. 590. Amintit în 1797 martie 13, (*ibidem*, doc. 488, p. 603) şi în 20 aprilie în diata Mariei Bălăceanu (*ibidem*, doc. 489, p. 604).

teren vast, cuprins între Podul Mogoșoaiei la Vest, răspântia Șelari – Smârdan la Est, Str. Franceză la Sud, iar la Nord parțial Str. Stavropoleos, apoi o linie frântă urmând dosurile loturilor dintre străzile Smârdan și Sf. Dumitru (cea inițială).

Aceasta din urmă stradă este atestată astfel:

- după războiul Ruso-Turc din 1769-1774 și ante. 1778 – *“din podul ce merge spre mânăstirea Stavropoleos, pe lângă biserica grecilor [str. Stavropoleos de azi] și până în podul ce se chiamă al Bălăcianului, ce merge spre bis. Sf. Dumitru [str. Sf. Dumitru de azi], lungul st. 45 [...]”*⁵⁰

- la 1780, când *«Ilinca serdăreasa (bănuesc văduva, remăritată, a lui Șerban Brezoianu), închiriază un loc “pe podul ce merge la hanul Șerban Vodă, alătura cu bolta d-lui Hristii medelnicer... afară de ulicioara care am lăsat-o d-lui Hristii, prin multă rugăciune ce au făcut, măcar că altă dată n’au mai fost această ulicioară”. Hristea medelnicerul a fost tatăl Elencăi Crețulescu clucereasa, care la 1806 vinde casele sale din podul Șerban Vodă (azi str. Smârdan) sărdarului Diamandi Filitti, fratele episcopului de Buzău Costandie. Noul proprietar dăruiește casele, la 1814, fiului său căminarul Toma și acesta le vinde, în Dec. 1819, unui oare care Nicolae Triandafil. Erau cu “fața pe podul Șerban Vodă, cu dosul spre locul metohului episcopiei de Buzău, și la dreapta pe ulița ce merge la podul Sf. Dumitru”. Aceste case aparțineau încă la 1867 lui Iancu Nicolau Triandafil și se învecinau cu curtea metohului Sf. Dumitru și cu fundul curților lui Vasile Papa, adică celor cumpărate la 1817 de Gheorghe Papa dela episcopul Costandie. La 1906 casele lui Triandafil deveniseră casele Pencovici»*⁵¹.

Ulicioara lui Hristea medelnicer trebuie să fi fost o servitute între proprietatea Ilincăi serdăreasa și aceea a lui Hristea, și nu o uliță care una alte ulițe⁵². **Podul ce se chiamă al Bălăcianului, ce**

merge spre bis. Sf. Dumitru, este limpede că era o uliță podită, care una alte două ulițe, și care, după toate aparențele, este aceeași fie cu Ulița/Podul/Str. Brâncoveanului (adică Str. Pictorul Nicolae Tonitza de astăzi), fie aceeași cu actuala stradă Sf. Dumitru – v. planșa 1.

Alături era un alt loc de două prăvălii al lui Constantin postelnicul Pamberi sin Ilinca serdăreasa (deci fiul Ilincăi Brezoianu și al doctorului Pamberi, al doilea ei soț, pe care nu-l identificase I. C. Filitti)⁵³. Cu alte cuvinte, o parte din locul Conțeștilor, aflat la Nord-Nord Est de biserica Sf. Dimitrie, se învecina cu locul prăvăliilor lui Constantin Pamberi - cumpărate de Ianache Prejbeanul. Cel din urmă a dat la schimb casele și încă 300 stânjeni din moșia Conțești, jud. Dâmbovița, lui Scarlat Greceanul mare vistier.

Pe de altă parte, Conțeștii, prin Ilinca Conțeasca erau înrudiți cu Bălăcenii prin Vintilă Prejbeanu, nepotul celor din urmă, ceea ce ar explica, încă o dată, modul de transmitere, prin protimisis, a unor porțiuni din vasta moșie a Bălăcenilor, către descendenți colaterali.

⁵⁰ Filitti, op. cit., adaos la pag. 12.

⁵¹ Filitti, op. cit., p. 13.

⁵² Este interesant că în aceeași Mahala a Grecilor, mai existase o ulicioară, între locul prăvăliilor lui Constantin Pamberi și locul prăvăliilor Mânăstirii Bradului, toate aflate *“pe ulița ce merge la*

poarta Curții domnești de sus”. Locul era vecin cu al marelui logofăt Scarlat Greceanul *“dumnealui să vecinește cu aceste prăvălii ce vine pe din jos cu locul prăvăliilor dumnealui”* (Potra, ibidem, doc. 408, 1781 martie 26, p. 498).

⁵³ Potra, ibidem, doc. 413, 1781 noiembrie 25, p. 504-505.